

Kolodvorska 13
1000 Ljubljana
Slovenija
T: +386 1 239 22 13
F: +386 1 239 22 16
E: info@kinodvor.org
www.kinodvor.org

Kinodvor.
Mestni kino.

Navihani Bram Brammetje Baas 6+

pedagoško gradivo

avtorica Barbara Hanuš

kazalo

uvodna beseda	4
o filmu	4
filmografski podatki.....	4
krajša vsebina.....	5
daljša vsebina.....	5
iz prve roke	8

portret avtorice.....	9
pred ogledom filma.....	9
izhodišča za pogovor o filmu	10
na splošno o filmu.....	10
šola in prvi šolski dan	10
učenje in učitelji.....	11
občutek neuspeha.....	11
razredna pravila	12
kazen	12
pohvala in reči, ki jih delamo dobro	13
prijateljstvo in sprejemanje.....	13
potreba po gibanju	14
dodatne dejavnosti.....	15
animirajmo predmete	15
če ne bi imeli	15
če bi bili	16
zakaj?	16
na koliko načinov?	16
kaj lahko naredimo?.....	16
zanimive besede.....	17
pomembne besede.....	17
umestitev v učni načrt.....	17

Kinodvor dovoljuje in spodbuja nadaljnjo uporabo gradiva v filmsko-vzgojne namene. Veseli bomo vaših odzivov, poročil o uporabi, konkretnih učnih priprav na film, predlogov in pripomb. Gradivo je oblikovano kot pomoč staršem ali strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Za vse druge uporabe nam pošljite pisno prošnjo na kinobalon@kinodvor.org.

Kolofon | **Navihani Bram** • Gradivo za učitelje in starše Kinobalon • Avtorica: Barbara Hanuš • Uredila: Živa Jurančič • Jezikovni pregled: Mojca Hudolin • Slikovno gradivo: FIVIA – Vojnik / arhiv Kinodvora • Izdal v elektronski obliki: Javni zavod Kinodvor, 2013

uvodna beseda

Je v šoli zabavno ali dolgočasno? Film **Navihani Bram** nam pokaže, kako težko je v šoli, če noge nikakor nočejo biti pri miru in misli neprestano švigajo stran od šolske snovi. Prvošolec Bram ima težave s pozornostjo in nemirnostjo, zato je v pedagoškem gradivu predstavljena motnja ADHD - kaj bi o njej morali vedeti starši in učitelji in kako lahko otroku s težavami pomagamo. V gradivu so še izhodišča za pogovor z učenci pred ogledom filma in po njem ter zamisli za dejavnosti, s katerimi spodbujamo ustvarjalnost otrok.

o filmu

filmografski podatki

slovenski naslov **Navihani Bram**

izvirni naslov **Brammetje Baas**

država produkcije Nizozemska

leto produkcije 2012

tehnični podatki DCP, barvni, celovečerni igrani film, 83 minut

jezik v nizozemščini s slovenskimi podnapisi in sinhronizacijo v živo v izbranih terminih

režija Anna van der Heide

scenarij Tamara Bos

animacija Balder Westein

montaža Michiel Reichwein

glasba Fons Merkies

igrajo Coen van Overdam, Roosmarijn van der Hoek, Katja Herbers, Tjebbo Gerritsma, René Groothof, Egbert-Jan Weeber, Isabelle Smit

produkcija Burny Bos, Ruud van der Heyde

distribucija FIVIA – Vojnik

festivali in nagrade

Najboljši nizozemski film – Cinekid 2012, Dubaj 2012, Jeugdfilmfestival Antwerp & Brugge 2013, BUFF Malmö 2013, Kristiansand 2013, Zlin 2013

krajša vsebina

Bram je radoveden, bister in izredno nemiren. Zanima ga čisto vse, predvsem pa vsi mogoči izumi tega sveta in nenavadna imena. Veseli se začetka šole, kjer se bo kot prvošolec lahko naučil veliko novih stvari. Brati in pisati že zna, zato upa, da se bo lahko naučil še kitajščine in egipčanske pisave. Vendar pa njegovo veselje nad šolo hitro splahni, saj se z učiteljem nikakor ne ujameta. Ta v razredu zahteva pozornost, vestno delo in mirno sedenje, česar pa Bram enostavno ne zmore. Težave se kopičijo in v šolo pokličejo starše. Skupaj iščejo načine, kako nemirnega dečka prilagoditi šolskim pravilom in zahtevam, vse dokler se ne zgodi nesreča in učitelj pristane v bolnišnici z zlomljeno nogo. Na šolo pride novi učitelj, ki s seboj v razred prinese tudi nove načine poučevanja in posluh za drugačnost. Z Bramom uspe navezati stik in dečku se počasi vrača samozavest, skupaj z njo pa motivacija in veselje do šole.

daljša vsebina

Na začetku filma se nam Bram predstavi in veselo reče: »*Lepo pozdravljeni. Ime mi je Bram. Moji možgančki nikoli ne mirujejo. In zato ne mirujem tudi jaz.*« Že v uvodnem prizoru razbije vazo, mama pa le zavzdihne in skupaj s sinom pospravi črepinje.

Bram se rad igra in ustvarja. Vse, kar si zamišlja, si v svoji domišljiji tudi nazorno predstavlja. Zbira nenavadna imena in izume – dobro izmišljene stvari. Ima dva zvezka, v katera zapiše, nariše in nalepi vse, kar se mu zdi pomembno. Med najboljših dvesto stvari na svetu sodi tudi obliž, v njegovem zvezku ima številko 104. Dober izum so škarje – kaj vse lahko počnemo z njimi! Bram opazuje muho. Muh niso izumili ljudje, ampak bog ali narava. Bram ni čisto prepričan, kdo jih je ustvaril, ve pa veliko o njih – tudi to, kakšne oči imajo.

Bram je radoveden in živahen fant. Ko njegova sestra Kim dobi trampolin, skače Bram tako močno, da Kim pade in se udari. Bramu se vedno kaj zgodi: gameboy mu pade v straniščno školjko, sam pade v kopalno kad, ko si umiva zobe, pri zajtrku polije mleko. Mama se tem nerodnostim le smeji. V svoji glavi ima Bram polno vprašanj, tudi to ga zanima, zakaj obstajamo. Upa, da bo odgovore na vprašanja dobil, ko bo hodil v prvi razred. Zadnji dan počitnic je vznemirjen in nestrpno pričakuje, kako bo v šoli. Želi si, da bi se učili kitajščino ali

egipčanske pismenke ali vse o življenju nekoč.

Na prvi šolski dan Bram in njegova mama najprej pospremita v vrtec Kim. Bram vidi, kako prijazno jo vzgojiteljica sprejme in pohvali njeno obleko. Bramov učitelj pa ni tako prijazen. Piše se Riba in Bram si ga takoj predstavlja z ribjo glavo. Njegovo ime bo vpisal v zvezek zanimivih besed in imen. Bram mora sesti v šolsko klopi in mirno sedeti. Predstavlja si, kako so nekoč potovali, in v svoje domišljjske podobe je tako zatopljen, da ne sliši učitelja. Ko ga učitelj opozori, naj sedi mirno, mu peresnica pade z mize. Vsi otroci gledajo proti tabli, le Bram se neprestano obrača. Zadaj sedi Liselore Lusjes in Bramu je zelo všeč. Tudi njeno ime bo vpisal v zvezek!

Bram ne more sedeti pri miru. Ves čas binglja z nogami in se sprašuje, kako lahko učitelj zahteva, naj bo pri miru, ko so noge vendar zato, da se gibljejo. V njegovi domišljiji oživijo podobe nog, ki se vozijo s skirojem, tečejo, plezajo, poskakujejo, brcajo žogo ... Učitelj Brama neprestano opozarja. Na vsa njegova jezna opozorila, da naj bo pri miru, mu Bram odkritosrčno odgovori, da ne more. Učitelj pravi, da on hoče, da njegove noge prenehajo mencati, zato naj jim Bram to pove. Učenci v razredu se smejiijo, Bramove noge pa še vedno ne mirujejo. Ko zazvoni, Bram steče na dvorišče in žogo brcne tako močno, da zleti v učiteljevo glavo. Bram pravi: *»Včasih, ko moraš pri miru sedeti dolgo časa, začnejo noge živeti po svoje.«*

Pri večerji oče Brama vpraša, kako je bilo v šoli, on pa odgovori le: *»Dobro.«* Ves čas se igra s priborom, starši ga opozarjajo, naj jé, njega pa domišljija popelje drugam in na hrano kar pozabi. Pred spanjem razmišlja o svojih pričakovanjih pred odhodom v šolo. Mislil je, da se bo v šoli veliko naučil, a se je naučil eno figo! V zvezku ima samo dve novi imeni. Nič več.

Mama, ki ga zjutraj spremi do razreda, mu naroča, naj se pridno uči, naj posluša in naj ne moti pouka. A ta dan se Bramu maje zob in zato v desetih minutah ne reši niti enega računa. Nemogoče je računati, če se ti maje zob. Za učitelja pa to ni opravičilo; vsak dan se jezi na Brama, njegovi mami pove, da je ves čas zaposlen z drugimi rečmi in ne sodeluje pri pouku. Mama ga ščiti, saj ve, da se Bram rad uči in veliko ve. Učitelj vztraja, da ga morajo naučiti discipline.

Med učenjem črk naslednjega dne Bram opazuje muho. Učitelj jo hoče ubiti, a Bram jo ujame in odnese ven, saj je muha *»predober izum, da bi jo ubil«*. Učitelj je besen – le kaj bi se zgodilo, če bi vsak odšel ven kar brez razloga?! Za kazen mora Bram ostati na hodniku in tam reševati naloge. Bram ne dela, noče delati. Zamišlja si, da je muha, ki jo je rešil, na nebo

narisala srce, in pomisli: »*Morda pa obstajam zato, da rešujem muhe.*« Sošolka Liselore mu pove, da je naredil dobro delo, učitelj pa je spet jezen, ker vidi, da na hodniku ni reševal nalog.

Zvečer Bram razmišlja o dogodkih v šoli. Nenavadno se mu zdi, da gospod Riba ne mara besede *ampak*. Stvari so resda pogosto take, kot so, AMPAK ne vedno. Zato je *ampak* pomembna beseda. Zaradi učiteljeve nenehne slabe volje Brama prevevajo negativni občutki. Zdi se mu, da učitelj misli, da je neumen. A sam le veliko razmišlja, toliko je namreč stvari, o katerih se lahko razmišlja.

Razočaran nad prvim razredom se Bram prične izmikati šoli in obveznostim tudi tako, da se pretvarja, da je zbolel. Na domu jih obišče učitelj in Bram prisluškuje njegovemu pogovoru s starši. Učitelj pove, da se zaveda, da je Bram poseben otrok – je zelo pameten in ima veliko energije, a skoraj nič ne dela. Ko ostali učenci rešijo dvajset računov, on s težavo reši enega. Ker v šoli ne dela, bo moral delati doma. Bram se nalogam še naprej izmika in potrpljenje počasi začneta izgubljati tudi starša.

Napetosti med Bramom, starši in učiteljem se stopnjujejo. Bram nekega jutra pred šolo zbeži. Ne razume se z gospodom Ribo, a to, da ga sedaj ne razume še mami, to pa je za Brama zelo slabo. Mama Brama najde v parku in oba z očetom se zavedata, da mu je res hudo.

Ravnateljico prosita, da bi ga premestili v drug razred. Toda na tej šoli je le en prvi razred in v tem uči gospod Riba. Bram pravi, da bo najbolje, če gre nazaj v vrtec in počaka, da gospod Riba umre. Starša se spreta, saj oče poudarja, da je Bramu treba pokazati, da ni on glavni, mama pa sina ščiti. Bram je žalosten, ker se starša prepirata zaradi njega. Razmišlja: »*Vse naredim narobe. Morda se bosta oči in mami zaradi mene še ločila. Sploh nisem izumitelj. Ničesar ne znam narediti. Samo uničiti. Moji možgani me utrujajo. Ne znam jih ugasniti.*«

Tudi naslednji dan v šoli ni nič bolje. Ker Bram ne posluša sošolca, ki ima govorni nastop o tigrjih, mora med odmorom ostati v razredu. Sošolčevo knjigo strga in spleza na omaro. Gospod Riba ga hoče spraviti dol, a pade in se hudo poškoduje. Odpeljejo ga z rešilcem, ravnateljica pa mami pravi, da takega obnašanja ne morejo več dopuščati. Gospod Riba ima zapleten zlom noge in Bram ve, da vsi mislijo, da je on kriv za nesrečo. Zazre se v oblake in si zaželi, da bi lahko skočil tako visoko, da bi izskočil iz tega sveta. Zamišlja si tudi, kako bo iznašel avtobus – raketo in odletel iz tega sveta, da mu ne bo več treba hoditi v šolo.

Zaradi poškodbe bo gospod Riba odsoten šest tednov, nadomestil ga bo novi učitelj, gospod

Mark. Mladi učitelj s seboj v razred prinese nekoliko drugačne metode dela. Bram tudi zdaj ne računa, a se učitelj Mark nanj ne jezi. Celemu razredu predlaga minuto za sprostitev in Bramovo razpoloženje se vidno menja.

Učenci rišejo risbe za gospoda Ribo, ki je s poškodovano nogo doma. Bram ne nariše ničesar. Učitelj Mark Bramu pove, da bi se moral gospodu Ribi opravičiti. Liselore je enakega mnenja. Opravičiti se moramo, četudi nismo česa storili namerno, saj smo lahko nekoga vseeno prizadeli. Bram domov na obisk pripelje Liselore in skupaj spečeta jabolčno pito za učitelja Ribo. Skupaj z učiteljem Markom mu jo odneseta na dom. Na obisku se Bram gospodu Ribi opraviči.

V razredu je zdaj marsikaj drugače. Gospod Mark ve, da potrebuje Bram več gibanja kot ostali učenci, zato ga z različnimi sporočili pošilja okoli. Bram je še vedno nemiren, obrača se naokoli, strese malico, a gospod Mark ga zna motivirati za delo. Bram ve, da je koristen in sprejet. V razredu pripravljajo sprejem za gospoda Ribo, ki pride z mavcem na nogi na obisk. Bram mu prebere svojo pesem. V njej mu pove, da je, kakršen je, in ga prosi, naj bo prijazen do njega. Gospod Riba je ganjen in se Bramu opraviči. V šoli in doma znajo zdaj bolj prisluhniti Bramovi potrebi po gibanju. Sprejeli so ga tudi sošolci in ne obsojajo njegovega obnašanja. Bram ob koncu filma razmišlja o svojem prvem razredu in ugotovi, da se je veliko naučil. Ne sicer tega, kar je upal. Ne zna kitajščine in ne hieroglifov, pa tudi rakete ne zna zgraditi. Ve pa marsikaj drugega. To, da je, kar je – včasih preveč živahen, nikakor pa ne neumen ali dolgočasen. *»Vsi smo drugačni. In prav to je zanimivo.«* In zakaj obstajamo? Tega še vedno ne ve. Ve pa, da je zelo vesel, ker obstaja.

iz prve roke

»Gre za majhno zgodbo, ki se dotakne vseh pomembnejših tem. Bram ima težave s koncentracijo, kar pa v filmu ni nikoli neposredno povedano. Bolj kot ADHD motnjo sva s scenaristko želeli izpostaviti avtentičnost in individualnost. Želiva si, da bi bil film domač vsem otrokom, ki z odklonskim vedenjem izstopajo v razredu. Film pokaže tudi na razliko med pridnostjo v šoli in inteligenco. Bram je pameten deček, svet okoli njega ga zanima, kljub temu pa je v šoli slab. Učitelj ga ne razume, zato je videti neprilagojen. Ko začne Bram dvomiti vase, stvari uidejo iz rok. Pogosto pozabimo, da odklonsko vedenje vodi tudi do inovacij ter ustvarjalnosti in ni zgolj težavno. Lahko je tudi nekaj lepega, na kar smo ponosni.

Prilagodljivost ni vseobsegajoča. In otroci ne ustrezajo statistikam in krivuljam.«

- Anna van der Heide, režiserka

portret avtorice

Anna van der Heide je doslej sodelovala pri televizijskih otroških serijah in filmih, **Navihani Bram** pa je njen prvi celovečerec. Za svoje delo **MISSIEPOO16** je prejela nizozemsko nagrado za najboljši kratki film. Režira tudi gledališke predstave in piše scenarije. Trenutno ustvarja televizijsko serijo o odraščajočih sestrah, **Zusjes**, ki jo prav tako producira Burny Bos. Poznamo ga kot producenta vrste odličnih filmov za otroke in mlade, med njimi sta tudi **Mali volkodlak Dolfi**, ki smo ga gledali lani, in **Cikcak mulc** (kmalu v kinu).

pred ogledom filma

Bram je ime fanta, ki komaj čaka, da bo začel hoditi v šolo. Kako bi mu mi pripovedovali o tem, kaj v šoli delamo in kaj se učimo? Kaj mislite, da bo Bramu najtežje in kaj mu bo v šoli najbolj všeč? Kaj pa je nam najbolj všeč in kaj malo manj? Kaj pomeni, da je nekdo navihan?

izhodišča za pogovor o filmu

na splošno o filmu

Kakšen je bil film? Vesel ali žalosten, zabaven ali dolgočasen? Na koliko delov bi film lahko razdelili? Dajmo vsakemu delu svoj naslov. Kateri prizor nam je bil najbolj všeč? Zakaj? Kako so ustvarjalci filma pokazali, kaj se dogaja v Bramovi domišljiji? Kateri liki nastopajo v filmu? Kdo nam je bil všeč in kdo ne? Ali je Bram podoben komu izmed nas? V čem da in v čem ne? Ali smo pričakovali tak konec filma?

šola in prvi šolski dan

Bram se sprva veseli odhoda v šolo in željan je novega znanja. Vendar se njegova pričakovanja v šoli ne uresničijo, zato je razočaran. Njegovo razočaranje pa se zaradi nerazumevanja z učiteljem Ribo stopnjuje v odpor in najraje bi se vrnil v vrtec, kjer bi počakal, da učitelj umre.

Vprašajmo otroke, česa se je Bram želel naučiti v šoli. So se njegova pričakovanja uresničila? Se spomnimo svojih pričakovanj pred prvim šolskim dnem? Na kaj pomislimo mi, ko slišimo besedo šola? Na sredino plakata napišimo besedo šola, vsak učenec pa naj dopiše nekaj besed, ki so z njo povezane. Kaj nam je bilo v Bramovem razredu všeč in kaj ne? Kaj pa nam je všeč v našem razredu in kaj nekoliko manj? Kako se delo v našem razredu in šoli razlikuje od tistega v filmu?

učenje in učitelji

Bram je radoveden in iznajdljiv deček z veliko domišljije. Svet okoli njega ga zanima in želi se naučiti veliko novega. Ko zvečer s teleskopom opazuje nebo, pravi, da se zelo hitro uči. *»Vse, kar moraš storiti, je opazovati svet okoli sebe. In videl boš, kako lepo je vse narejeno.«*

Vprašajmo otroke, zakaj menijo, da Bram ne posluša učitelja Ribe in ne dela domačih nalog – kljub temu da se rad uči?

Ko Bram vpraša očeta, zakaj je treba narediti nalogo, oče odgovori: *»Zato. Nekatere stvari so nujne.«* Mama poskuša njegov odpor do računanja premagati drugače in ga motivirati. Vpraša ga, kaj želi postati, ko bo odrasel. Bram ji pove, da bi bil rad izumitelj, in predstavlja si, da bo izumil avtobus, ki bo letel. Prav zato, mu razloži mama, se bo moral najprej naučiti računati, sicer se bo raketa zrušila.

Kaj bi mi odgovorili Bramu? Zakaj se učimo? Kaj moramo znati? Kaj želimo postati?

Nadaljujmo povedi: Če želim postati učitelj, moram ..., če želim postati zdravnica, moram ..., če želim postati gasilec, moram ..., če želim postati igralka, moram ...

Pogoj za učenje je naša motivacija, poleg te pa tudi dober stik med učencem in učiteljem.

Vendar Bram čuti, da ga učitelj Riba ne razume. Sam zanj meni, da sicer *»razume veliko težkih stvari. Ampak super lahkkih stvari pa sploh ne. Ne razume, da se hočejo noge premikati. Da so prijazne besede pomembne.«* Drugače pa je, ko pride v razred nov učitelj Mark, ki se zaveda Bramovih potreb, se mu zna približati in najti tudi zanj prijazno besedo.

Primerjajmo učitelja Ribo in učitelja Marka. Kako poteka pouk pri prvem in kako pri drugem? Kaj sami najbolj cenimo pri učiteljih? Kakšen naj bi bil učitelj in kakšen ne?

občutek neuspeha

Bram je radoveden in vesel fant, ki komaj čaka, da bo začel hoditi v šolo. Toliko stvari ga zanima in pričakuje, da bo o njih izvedel še več. A v šoli se o vsem tem sploh ne pogovarjajo. Tiho morajo sedeti in reševati naloge, tega pa Bram ne zmore. Ker ne dela tega, kar učitelj od njega pričakuje, je učitelj jezen. Bram ne more pokazati svojega znanja in zaveda se, da učitelj misli, da je neumen. Bram je žalosten, ker vidi, da je učitelj prepričan, da mu nalašč nagaja. Učitelj ga je naveličan, včasih pa je Bram naveličan tudi samega sebe. Težko mu je, ker toliko stvari naredi narobe. Razočaran je nad šolo in tudi nad seboj, zato izgublja zaupanje vase. Tudi

starši postajajo nepotrpežljivi, ker Bram ne posluša in ne dela nalog.

Bram pravi, da je učitelj vedno jezen in nikoli ne reče prijazne besede. Želi si podpore in razumevanja. Ko se učitelj poškoduje, se Bram zazre v oblake in si zaželi, da bi lahko skočil tako visoko, da bi izskočil iz tega sveta.

Pogovarjajmo se z otroki o tem, kako se počuti Bram, ko je v šoli neuspešen. Kdaj smo mi tako žalostni? Kaj si takrat zaželim, kako si pomagamo? Ali tudi kdo od nas v razredu težko sedi pri miru in vedno dela kaj drugega kot ostali? Kako mu pomaga učiteljica in kako mu lahko pomagamo sošolci?

razredna pravila

Gospod Riba se je jezil, ko se je Bram obračal, ker so njegove noge ves čas bingljale in ker je povedal odgovor, ne da bi dvignil roko. Zelo jezen je bil tudi, ko je Bram brez vprašanja odšel iz razreda, da bi rešil muho, in ko je s črnilom popackal zvezek.

Je bilo prav, da je Bram kar odšel iz razreda, da bi rešil muho? Kako na to gleda njegova sošolka Liselore in kako učitelj? So pri gospodu Marku veljala prav taka pravila obnašanja kot pri gospodu Ribi? Katera pa so naša razredna pravila, ki jih moramo upoštevati? Kdaj se jezi naš učitelj, naša učiteljica? Vemo, zakaj je treba upoštevati pravila? Ali vemo, zakaj moramo dvigniti roko, ko želimo odgovoriti na vprašanje?

Vsak otrok si list v zvezku razdeli na dva dela, na enega napiše *v šoli moraš*, na drugega *v šoli ne smeš*. Otroci napišejo vse, kar se spomnijo, ob pogovoru pa utemeljijo svoje odločitve. Pomagamo jim, da ugotavljajo smiselnost sporazumevanja, pravil, pravic in dolžnosti.

kazen

Bram je kaznovan, ker je zapustil razred brez vprašanja. Sedeti mora na hodniku in tam reševati naloge. Iz telovadnice ga učitelj pošlje v garderobo, enkrat pa ga pošlje celo v vrtec.

Kako smo kaznovani mi, če ne upoštevamo razrednih pravil? Katera kazen se nam zdi učinkovita? Gospod Riba je prepričan, da Bram vse, kar počne, počne namenoma. Ali je to res? Mu je namenoma brcnil žogo v glavo in potegnil hlače pri telovadbi? Je namenoma popackal zvezek? Ali namenoma ne posluša in misli na druge stvari? Je bila kazen upravičena?

pohvala in reči, ki jih delamo dobro

Bram zelo dobro pleza, skače, teče. Veliko ve in ima bogato domišljijo. A tega, kar zna, v šoli ne more pokazati in učitelj Riba teh lastnosti tudi ne ceni. Bram si želi, da bi ga učitelj pohvalil in tudi njegova mama se sprašuje, kako vpliva na njegovo samozavest, če ves čas posluša le, kaj dela narobe.

Vprašajmo otroke, kdaj nas drugi pohvalijo in zakaj. Kaj nam pomeni pohvala? Nam pomeni pohvala različnih ljudi enako? Kaj delamo dobro, kaj znamo in vemo?

Pripravimo liste z imeni otrok in vsak učenec izvleče en list. Prebere ime sošolca oz. sošolke in napiše, kaj občuduje pri tem učencu oz. učenki. Če učenci še ne pišejo, sedimo v krogu in pripovedujemo o tem, kaj kdo dobro dela. Ko en učenec pove, kaj je opazil, še drugi v skupini lahko dodajo, kaj ta učenec ali učenka dobro dela.

prijateljstvo in sprejemanje

Liselore je Bramu všeč že od prvega šolskega dne. Tudi Bram je všeč njej, in ko reši muho, mu Liselore pove, da je naredil prav, ker je rešil žival. Liselore ga poišče, ko Bram noče v razred, izpuli mu zob, spodbuja ga, naj se gospodu Ribi opraviči, pomaga mu speči jabolčno pito in ga sprejema takšnega, kot je. Na koncu filma tudi Bram sam spozna, da se morda ni naučil kitajščine, naučil pa se je, da je to, kar je. Včasih nekoliko preveč živahen, a ne neumen – torej z dobrimi in šibkimi lastnostmi ter nekoliko drugačen od ostalih, kar pa dela ta svet zanimiv.

Vprašajmo otroke, kdo je naš prijatelj. Kako nam pomaga, kadar nam je težko? Kaj pomeni, da smo, kakršni smo? Vsak učenec naj zase pove, kakšen je. Poišče naj tri besede, ki ga najbolje označujejo. Vsak pri sebi ali na glas razmislimo, kaj so naše dobre lastnosti in kaj šibke. Poleg vprašanja, kakšen sem, je pomembno še vprašanje, kako me vidijo drugi.

Če se bomo v razredu bolje poznali, bomo lažje pomagali drug drugemu, zato si vzemimo čas za socialne igre, ob katerih razmišljamo o sebi in se vživljamo v drugega. Otroci naj povedo, kako so dobili svoje ime, opišejo naj zunanje lastnosti sošolcev (natančno opazovanje spodbujamo, če izbrani učenec potem zapusti razred in nekaj na sebi spremeni, sošolci in sošolke pa morajo ugotoviti, kaj je spremenil), vsak naj pove, česa se veseli, boji, kdaj je jezen. Kako dobro nas poznajo sošolci? Zastavljajmo vprašanja, kot so: kaj bi naredila Vesna, če bi ji Peter vzel barvico, katero knjigo bi Miha vzel s seboj na samotni otok, katero deželo bi najraje obiskala Tanja, kaj bi storil Aljaž, če po pouku v garderobi ne bi našel svojih čevljev, na

katerem igralu se najpogosteje igra Alma, pri katerih domačih opravilih najraje sodeluje Ermin, kaj najraje je Neža ...? Otroci povedo različne odgovore na vprašanje, potem pa sošolec oziroma sošolka, o katerem govorimo, pove, kateri učenec se je s svojim odgovorom najbolj približal tistemu, kar je res.

potreba po gibanju

Ko Bram brne žogo tako močno, da zleti v glavo učitelja Ribe, pravi: *»Ko morajo biti noge dolgo pri miru, potem naredijo stvari, za katere bi bilo bolje, če jih ne bi naredile.«* Učitelj Mark je, drugače kot Riba, učence spodbujal, da se gibljejo tudi med poukom. Ko so ga otroci začudeno gledali, jim je rekel: *»Saj ste vendar otroci in ne upokojenci!«*

Kako pa mi poskrbimo, da nogam ni treba biti dolgo pri miru? Kaj delamo mi med poukom in med odmori? Ali se tudi popoldan igramo na igrišču, se ukvarjamo s kakšnim športom? Zakaj je pomembno, da se dovolj gibamo?

dodatne dejavnosti

Bram je fant z bujno domišljijo, zato bodo tudi naši predlogi dodatnih dejavnosti namenjeni spodbujanju domišljije in ustvarjalnosti. Ko Bram razmišlja, se v njegovi glavi takoj oblikujejo podobe. To ga tako zaposli, da ne zaznava, kaj se dogaja okoli njega. V njegovi domišljiji oživijo vse stvari, zamišlja si, kaj bi lahko ustvaril. Domišljija je za otrokov razvoj izjemno pomembna. V domišljiji zna in zmore vse. Išče nenavadne rešitve in se veseli, da se na koncu vse izteče srečno. Domišljija je čarobna paličica, s katero lahko zamahne in pokaže, kako z iznajdljivostjo reši težave. Med vrstniki otrok morda ne zna uveljaviti svojih želja, v igri vlog pa se lahko vse zgodi tako, kot si je zamislil sam. Ko je Alberta Einsteina nekoč mati nadarjenega fanta vprašala, kako naj sinu pomaga, da postane velik matematik, ji je Einstein odgovoril: *»Berite mu stare pripovedke in legende, ki mu bodo vzbudile domišljijo.«* Tudi Astrid Lindgren je zapisala: *»Vse veliko, kar je bilo narejeno na svetu, se je najprej odigralo v človeški domišljiji. Kakšen bo jutrišnji svet, je v veliki meri odvisno od količine domišljije tistih, ki se danes učijo brati.«* Povejmo učencem, kako pomembna je domišljija, in spodbujajmo njihovo domišljijo z različnimi dejavnostmi. Dajmo jim možnost, da se izražajo z besedo, risbo, gibom ...

animirajmo predmete

Ko si je Bram zamišljal, kako bo naredil avtobus – raketo in skupaj s svojimi domačimi poletel s tega sveta, je to prevozno sredstvo v njegovi domišljiji poletelo. Filmski ustvarjalci so njegovo risbo animirali. Podobne primere animacije najdemo tudi na drugih mestih v filmu. Več o animiranem filmu in napotke za izdelavo enostavnih optičnih igrač najdete v knjižici *Animirani film* iz knjižne zbirke Kinobalon. Knjižica je dostopna tudi v elektronski obliki na spletni strani Kinobalona (www.kinodvor.org/kinobalon/knjizna-zbirka-kinobalon/).

Še mi narišimo ali izdelajmo zanimive predmete in pokažimo, kaj vse se tem predmetom lahko zgodi. Zamislimo si kratko zgodbo in jo pokažimo sošolcem. Ustvarja lahko vsak sam, delamo lahko v paru ali v skupinah. Animiramo lahko risbe, lutke, vsakdanje predmete ali izdelke iz gline, papirja in plastelina.

če ne bi imeli ...

Kako bi bilo, če ne bi imeli obliža? Izkraveli bi. Kako bi bilo, če ne bi imeli škarij? Vse bi

moralni trgati: papir, živo mejo, lase ... Bram si nazorno predstavlja, kaj bi se zgodilo, če predmetov, ki jih pogosto uporabljamo, ne bi imeli. Predstavlja si tudi, kaj bi bilo, če ne bi imeli rok. V razredu nadaljujmo njegovo razmišljanje: Če ne bi imeli svinčnika, table, krede, računalnika, lepilnega traku, oken, vrat, polic v omarah, rok, ust, ušes ... V Bramovem zvezku iznajdb je stranišče pod številko 85, gameboy pa pod 25. Tudi sušilec za lase in električna zobna krtačka sta v tem zvezku. Kako bi bilo, če teh stvari ne bi imeli? Kaj pa bi mi nalepili ali narisali v naš zvezek najboljših iznajdb?

če bi bili ...

Bram si predstavlja, kako bi bilo, če bi bili ljudje avtomobili. Zamislimo si, kako bi bilo, če bi bili ljudje letala, drevesa, dež, rože ... Nadaljujmo povedi: Če bi bil barva, bi bil ...; če bi bila plovilo, bi bila ...; če bi bil glasbeni instrument, bi bil ...; če bi bila hrana, bi bila ...; če bi bil igrača, bi bil ...; če bi bila predmet v kuhinji, bi bila ...

zakaj?

Bram pravi, da ima v svoji glavi polno vprašanj, na primer: zakaj ti tečejo solze, ko si žalosten? Zakaj je mleko belo? Zakaj obstajamo? Kaj pa zanima nas, na katera vprašanja bi radi poiskali odgovore? Vsak učenec naj zastavi eno vprašanje, vsa si zapišimo in v knjižnici v poučnih knjigah skupaj poiščimo odgovore. V pomoč nam bo knjižna zbirka Zakaj (Pomurska založba, 1995–2010).

na koliko načinov?

Bram pokaže svoji sestrici, na koliko različnih načinov lahko glasno beremo. Preskusimo še mi! Če otroci še ne berejo, naj pokažejo, na koliko načinov lahko govorijo. Pokažimo še, na koliko načinov se lahko smejimo, hodimo, tečemo ...

kaj lahko naredimo?

Bram si zamišlja, kaj vse lahko naredimo jeseni z odpadlimi listi. Bogatimo svojo domišljijo ob zanimivih vprašanjih: Kaj lahko naredimo s kamni na igrišču, z magneti v razredu, z žlicami doma ...

zanimive besede

Bram ima zvezek, v katerega piše nenavadna imena. Katere besede bi v tak zvezek vpisali mi? Naredimo plakat in vsak učenec naj nanj napiše besede, ki mu lepo zvenijo, so smešne, nenavadne, zanimive.

pomembne besede

Bram je prizadet, ker učitelj Riba noče slišati besede *ampak*. Pravi, da je to zelo pomembna beseda – včasih so stvari, kot so, včasih pa ne, in takrat moramo uporabiti besedo *ampak*. Katere besede se zdijo pomembne nam? Poleg plakata zanimivih besed izdelajmo še plakat pomembnih besed. Kaj pa beseda *oprosti*? Ali je tudi to ena izmed pomembnih besed? Jo je bilo Bramu težko izreči? Kdaj in komu jo rečemo mi?

umestitev v učni načrt

Jezik, slovenščina

Obnovimo vsebino filma, označimo osebe. Iščimo zanimive in pomembne besede, tako kot Bram se tudi mi igravimo z besedami in stavki.

Likovne dejavnosti

Rišimo in izdelujemo zanimive predmete in jih animirajmo.

Spoznavanje okolja, družba

Pogovarjajmo se o tem, kako različni smo in kako lahko pokažemo svoje sposobnosti, znanje, domišljijo. Zakaj radi hodimo v šolo in kaj nam v šoli ni všeč? Katera pravila moramo upoštevati v šoli?

več informacij za odrasle – učitelje in starše

kaj bi morali starši in učitelji vedeti o ADHD

Sindrom ADHD (ang. attention-deficit/hyperactivity disorder) pomeni, da ima otrok težave s pozornostjo, nemirnostjo in impulzivnostjo. Otrok je hiperaktiven – pretirano motorično dejaven, zato v šoli ni tako uspešen, kot bi glede na svoje sposobnosti lahko bil. Zaradi kratkotrajne pozornosti, motoričnega nemira in impulzivnosti se ne more osredotočiti na naloge, dela ne konča, pogosto pa ima težave tudi pri navezovanju stikov z vrstniki. Seveda pa vsak živahen otrok še ni hiperaktiven. Veliko je otrok, ki imajo težave s pozornostjo, so nemirni, raztreseni in pozabljivi, motnjo ADHD pa ima le 3 do 5 % otrok v šolski populaciji.

Motnja je pogosto podedovana, vzroki pa so lahko tudi neustrezen razvoj ploda med nosečnostjo in zapleti pri porodu, poškodbe glave in vplivi onesnaženega okolja. Diagnoze ne moremo postaviti sami zgolj na osnovi posameznih težav, prepoznavanje motnje je naloga tima strokovnjakov, zato moramo poiskati pomoč, če vidimo, da ima otrok težave. Včasih je veljalo, da se motnja pogosteje izraža pri dečkih kot pri deklicah, a danes pravijo, da glede števila ni velikih razlik, razlike pa so pri obnašanju. Dečki z ADHD motnjo pogosto reagirajo agresivno, deklice pa ostanejo zasanjane in odmaknjene od dogajanja. Do vstopa v šolo težave niso tako izrazite, šolsko okolje pa od otroka zahteva, da sprejme nove vloge. Ker otrok ne zmore opraviti šolskega dela tako kot vrstniki, se to odraža na njegovi samopodobi. Če ne dobi pomoči, se zateka k neprimernim oblikam vedenja, tudi k izostajanju od pouka. Otroci s to motnjo imajo mnoge pozitivne lastnosti, so odkriti, zaupljivi in prijazni, a v okolju, ki jih ne sprejema, tega ne morejo pokazati. Potrebujemo jasno postavljene meje, a se bolje ujamejo s tistimi vzgojitelji, ki so odprti in naklonjeni sodobnejšim metodam dela. Tako kot vsi otroci si tudi oni želijo, da bi bili uspešni in pohvaljeni, zato je pomembno, da starši in učitelji prepoznajo njihova močna področja.

starši in učitelji v filmu Nemirni Bram

Ko je Bram še predšolski otrok, starši občudujejo njegovo iznajdljivost in domišljijo. Čeprav je neprestano v gibanju in marsikaj polije, razbije, uniči, se starši ne jezijo nanj. Bram se opraviči in skupaj s starši vse pospravi. Odnos staršev do Bramove hiperaktivnosti pa se spremeni, ko vidijo, da je Bram v šoli neuspešen. Učitelj zahteva, da sedi pri miru in rešuje naloge, Bram pa

tega ne zmore. Starši spoznajo, da Bram ne more pokazati, kaj vse ve in zna, in da učitelj ne prepozna in ne ceni njegove vedoželjnosti in ustvarjalnosti. Pogovori z učiteljem ne pomagajo, ravnateljica pa odnos Bramovih staršev do sina komentira le z besedami: *»Če bi mi vsak starš, ki tako misli o svojem otroku, dal evro, bi se lahko že upokojila.«*

Starši se počutijo nemočne, oče poskuša s kaznimi Bramu pokazati, da nekatera pravila mora upoštevati, mama ga ščiti. Z zelenimi in rdečimi pikami ga skušata opozarjati na to, kaj dela dobro, in na to, česa ne. A napak – rdečih pik je veliko. Ko Bram vidi, da je razočaral starša, mu je še težje. Ob prepirih med mamo in očetom se zboji, da se bosta starša ločila, on bo kriv za razpad družine. Znano je, da so v družinah z otrokom, ki ima ADHD, pogostejši spori med partnerjema in ločitve. Hiperaktiven otrok zahteva veliko potrpežljivosti staršev in pomeni veliko obremenitev za vse družinske člane. Kim brata Brama občuduje, rada se igra z njim, a se zaradi njegove nesposobnosti, da bi predvidel posledice svojih dejanj, tudi udari, ko skačeta s trampolinom.

Starša se zavedata, da Bram potrebuje pomoč. Učitelj Riba poudarja le, da ga morata naučiti discipline in poslušnosti, novi učitelj Mark pa se zaveda Bramovih potreb in se mu zna približati. Prvi poudarja njegovo neprimerno vedenje, drugi vidi, da Bram težko nadzira svoje vedenje in pozornost. Učitelja sta prikazana stereotipno – prvi je tradicionalen, drugi nekonvencionalen in odprt za spremembe. Pri prvem Bram ne dobi pozornosti, ki jo želi, drugi mu pokaže, da ga sprejema. Za učitelja Ribo je značilen avtoritarni stil vodenja: je strog, idej učencev ne sprejema, zahteva predvsem poslušnost. Učitelj Mark ima demokratični stil vodenja, učence spodbuja, da dajejo ideje in sprejemajo odločitve, strpen je do nepravilnih odgovorov in išče različne načine, da bi učence pridobil za sodelovanje. Tako gospod Riba kot gospod Mark od Brama zahtevata, da opravi predpisano šolsko delo, le da mu je učitelj Mark pripravljen prilagoditi vzgojno-izobraževalno okolje. Prepozna njegovo nezmožnost sedenja na mestu in zbranega poslušanja ter mu da dovolj priložnosti, da sprost odvečno energijo.

Pogoj za učenje je dober stik med učiteljem in učencem. Pri sodobnem pouku učitelji učno snov učencem približajo tako, da spodbujajo njihove asociacije, izkušnje in domišljijo. Otrok mora spoznati, da je naloga, ki jo mora opraviti, smiselna. Videli smo, da Bram ni prepoznal smisla v nalogah. Pri tem mu je skušala pomagati mama z razlago, da bo potreboval znanje matematike, če bo hotel izumiti avtobus – raketo. Ustreznih spodbud bi Bram potreboval še več, a učitelj Riba temu ni posvečal pozornosti. Otroci morajo čutiti zaupanje, da lahko izražajo svoje interese. Tega Bram pri učitelju Ribi ni mogel, saj mu je učitelj dal vedeti, da ga njegov

ampak ne zanima.

Učitelj lahko pomembno vpliva na oblikovanje pozitivne samopodobe učencev, če ustvari vzdušje varnosti, da si otroci upajo povedati, kar mislijo, ne da bi se bali, da bodo zaradi napak zasmehovani ali kaznovani. Učenci med poukom sprejemajo besedna in nebesedna sporočila učitelja, učitelj vpliva na oblikovanje učenčeve samopodobe predvsem s svojim odnosom do njega, kar je bilo nazorno prikazano tudi v filmu. Bramova samopodoba je ključna tema filma in spremljamo lahko, kako so se njegove težave stopnjevale, ker se z učiteljem »ne ujemata. Med njima ni prave kemije,« kot sta se izrazila starša, ko sta prišla na razgovor k ravnateljici.

kako lahko takemu otroku pomagamo?

Otroci, ki so med poukom nemirni, ki se obračajo na stolu, govorijo, ne da bi dvignili roko, in hodijo po razredu, so tudi v slovenskih šolah pogosti. Svojega šolskega dela ne dokončajo in so kljub dobro razvitim umskim sposobnostim neuspešni. Učitelji lahko najprej otroka označijo kot nevzgojenega in razvajenega, če pa se težave stopnjujejo, pomislijo tudi na to, da gre pri otroku za hiperkinetično motnjo.

Takemu otroku škoduje nestrpnost in nerazumevanje njegovih vzgojiteljev, časovno podaljševanje učnega dela in postavljanje zahtev, ki jih otrok ne more izpolniti. Otrok ni nemiren, pozabljiv in raztresen, ker bi bil len ali bi želel nagajati, ampak zato, ker ne more ravnati drugače. Tudi pri Bramu vidimo, da poudarja, da tega ne dela nalašč. Tak otrok potrebuje krajše učne enote in pogostejše odmore, dovolj priložnosti za gibanje in razvedrilo, čim manj zgolj poslušanja in pisanja in čim več aktivnih oblik zaposlitve ter čim manj zunanjih motenj – pomislimo na to, kako je Brama motilo, ko se mu je majal zob, in kako ga je zmotila muha. Dobro je, da otrok v šoli sedi spredaj, da ga ne zmotijo pogled skozi okno, ropot in nemir vrstnikov.

Otroku je treba pokazati, da ima veliko dobrih lastnosti, poiskati je treba priložnosti, ko ga lahko pohvalimo. Bram si je zelo želel, da bi mu učitelj Riba kdaj namenil prijazno besedo. Zavedajmo se, da otrok ne more biti drugačen, čeprav bi bil rad. Prav Liselorin stavek: »*Ti si, kakršen si, in jaz mislim, da si zabaven,*« je zato eden ključnih v filmu. Otrok mora spoznati, da ga sprejemamo in ga imamo radi. Pretirane zahteve in pritiski njegovo nemirnost še poslabšajo. Ker v šoli doživlja veliko neuspehov in odklanjanja, sta zanj družinska podpora in zaščita zelo pomembni. Bram je bil najbolj žalosten, ko je videl, da nad njim ni razočaran le učitelj Riba,

ampak tudi mama.

Pogosta značilnost ljudi z ADHD je ustvarjalnost. Skozi glavo jim šviga veliko misli in tudi pri Bramu je ustvarjalnost njegovo močno področje. Življenje v Bramovi družini je prav zaradi njegovih domislic zabavno, otroci z ADHD imajo veliko energije, zato lahko tudi veliko dosežejo. Brama zanima svet okoli njega in želi si postati izumitelj. Pogosto nas otroci, ki v šoli izstopajo z neprilagojenim vedenjem, presenetijo z zanimivimi vprašanji in nenavadnimi odgovori. Pokazati jim moramo, da cenimo njihove značilnosti ustvarjalnega mišljenja – predvsem divergentno mišljenje in nekonformizem.

Motnjo ADHD pogosto lajšajo z zdravilom Ritalin, najučinkovitejši pa je celostni pristop pomoči, ki združuje kombinacijo bioloških, psiholoških, socialnih in pedagoških pristopov. Nekateri strokovnjaki svetujejo različne diete, vsi pa poudarjajo, da je pomembno, da ima otrok veliko možnosti za gibanje na svežem zraku in jasno strukturirano domače okolje. ADHD sodi v skupino vedenjskih in čustvenih motenj, zato mora imeti otrok določene prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa. A otrok s to motnjo je le tri do pet odstotkov, pomembno je, da presodimo, kdaj gre za otroka z motnjo ADHD in kdaj le za nekoliko bolj živahnega otroka. Danes o hiperaktivnosti in motnjah pozornosti veliko govorimo tudi zato, ker imajo otroci manj možnosti za gibanje v naravi. Če delo v razredu organiziramo tako, da damo učencem več možnosti za gibanje, težave omilimo. Pomembno je tudi, da učitelj poskrbi za socialno vključenost teh otrok. V filmu ni bilo prikazano, kako so otroci spoznavali drug drugega, čeprav je v prvem razredu eden izmed pomembnih ciljev, da otroci opazujejo sami sebe in svoje lastnosti ter z razvrščanjem ugotavljajo in potrjujejo svoje mesto med drugimi. Zavedati se morajo položaja samega sebe v skupini in se navajati na sprejemanje drugih in spoštovanje razlik.

Otrok ne kaznujemo, ampak se z njimi pogovorimo o posledicah njihovega neprimerne vedenja, saj jih sami pogosto ne zmorejo predvideti. Otroci z ADHD imajo zaradi impulzivnega vedenja pogoste težave pri stikih z vrstniki, zato potrebujejo našo pomoč pri ustvarjanju dobrih odnosov z njimi. Njihov notranji nemir zmanjšamo, če je okolje kar najbolj predvidljivo. Vedno znova jim je treba ponavljati, zakaj je treba upoštevati dogovorjena pravila. Otroku, ki velja za neubogljivega in neposlušnega, se pogosto zdi, da ga grajajo po krivici, saj ne nagaja namenoma, le težko se spomni in drži dogovora. Vedeti moramo, da otroka ne moremo spremeniti, ozdraviti in prilagoditi našim potrebam in zahtevam. Moramo pa mu stati ob strani in ga spodbujati, da premaguje težave in razvija svoja močna področja.

ogled filma za starše, vzgojitelje, učitelje in študente pedagoških smeri

Na šolah uspešno delujejo šole za starše in predavanjem z različnih področij vzgoje lahko dodamo ogled filma Navihani Bram ter pogovor o njem. Film je primeren za strokovno izobraževanje študentov pedagoških smeri, vzgojiteljev in učiteljev. Profesorji na pedagoških fakultetah lahko ogled filma vključijo v program vaj in seminarjev, ravnatelji vrtcev in šol pa ga ponudijo v okviru rednega strokovnega izobraževanja delavcev.

Po ogledu povemo svoje mnenje o filmu in tudi občutke ob stiskah Brama, staršev in učiteljev.

Pogovor usmerjamo z vprašanji:

- Ali so bili Bramovi starši preveč ali premalo zaščitniški, strogi, zahtevni ...?
- Kaj bi lahko storili drugače, bolje?
- Razmislimo o ravnanju učitelja Ribe in učitelja Marka. Kaj bi morala še storiti za boljšo socialno vključenost Brama? Kako bi mu lahko pomagala k večji zbranosti?
- Kdaj pravice enega učenca in njegovih staršev trčijo ob pravice drugih in jih začnejo onemogočati? Ali lahko učitelj pokliče starše, naj pridejo po svojega otroka, če ovira delo – pravico do učenja – drugim otrokom?
- Kakšne so možnosti staršev za pogovor z učiteljem in ravnateljem, prikazane v filmu, in kakšne v slovenskih šolah? Kakšna je pri nas vloga svetovalnih delavcev?
- Ali dobijo učitelji v času šolanja dovolj znanja za delo z učenci s težavami?
- Kdo učiteljem priskoči na pomoč, če imajo v razredu težje vodljivega otroka?
- Katero sporočilo filma bi želeli izpostaviti starši in katero učitelji?

Ogled filma in pogovor sta lahko del skupnega roditeljskega sestanka, saj je pomembno soočiti poglede staršev s pogledi učiteljev.

od filma Navihani Bram k drugim filmom in h knjigam

Ob različnih knjigah, ki jih beremo otrokom, jih opozarjajmo na to, kako različni so literarni

liki, o katerih beremo. Nekateri so živahni in iznajdljivi, drugi mirni in tihi.

Ali poznate Denisa Pokoro (leta 1951 ga je britanski karikaturist David Law prvič upodobil v stripu), Groznega Gašperja (knjige, ki jih piše Francesca Simon, so med najbolj priljubljenimi v slovenskih knjižnicah) in Umazanega Bertija (o dečku, ki si vrta po nosu, riga in dela same neprimerne stvari, piše Alan MacDonald)? Pisatelji so že z njihovimi imeni povedali nekaj o njihovih lastnostih. Med slovenskimi literarnimi liki je Peter Nos Leopolda in Primoža Suhodolčana eden tistih, ki vedno vtakne nos, kamor ne bi bilo treba, in niti pet minut ne more biti pri miru.

Polne nenavadnih dogodivščin radoživega in igrivega otroka so zgodbe Astrid Lindgren o Emilu iz Lönneberge. Pisateljica je zapisala: *»Še nikoli nisem videla otroka, ki bi toliko nagajal. In tudi kadar ne nagaja, se mu vedno kaj zgodi.«* A Emil je imel možnost, da je ob igratih v naravi izživel svojo potrebo po gibanju. Emilova mama je vse njegove vragolije zapisovala v modre zvezke, ki jih je imela skrite v predalu svoje pisalne mize. Predal je bil nazadnje že tako natrpan, da si ga komaj še lahko odprl. A mama je bila prizanesljiva do Emilovih podvigov. *»Emil je zelo ljubek otrok,«* je govorila. Kadar je naredil kakšno neumnost, je moral v mizarško lopo. Tam je iz lesa rezljal možičke. Ko je šel v prvi razred, jih je imel 184 – to pomeni, da je bil tolikokrat zaprt. A Astrid Lindgren nam sporoča: *»Tudi najstrašnejši otroci lahko zrastejo v prav spodobne odrasle.«* Ko je Emil odrasel, je postal predsednik občine.

V predgovoru h knjigi o Emilovih dogodivščinah Marjan Marinšek piše: *»Ko berem zgodbe o Emilu, se spomnim pripovedovanja Astrid Lindgren o njeni materi, zlasti o tem, kako je ravnala, če so se otroci, medtem ko so jedli, spravili na kuhinjsko mizo in prevrnili skledo s kašo. Molče je pobrisala mizo, umila otroke in jim skuhalo nekaj drugega. Tudi Emilovi starši so polni razumevanja za Emilovo neugnanost. Vedo, da mora tudi on nekam usmerjati svojo življenjsko energijo in pogum. Zavedajo se, da so bili tudi sami nekoč taki, zato Emila zaradi njegovih vragolij ne pretepajo.«* Podoben vzgojni pristop vidimo tudi pri Bramovih starših.

Eden izmed otrok, ki rad ušpiči kakšno neumnost, je Nikec (zgodbe o njem je napisal René Goscinny). Učitelji ga morajo nenehno opozarjati. V njegovem spričevalu je zapisano: *»Nemiren otrok, pogosto je raztresen. Lahko bi bil boljši!«* Nikec pa ni edini, s katerim ima učitelj težave. V knjigi preberemo še: *»Klavdij je najslabši v razredu in učiteljica mora v vsako mesečno poročilo napisati kup stvari. Seveda Klavdijevi straši niso zadovoljni, ne dajo mu kolačev in tudi televizije ne sme gledati.«* Na Edijevem spričevalu je pisalo: *»Raztresen učenec,*

rad se pretepa s tovariši. Lahko bi bil boljši.« In še Rafkovo spričevalo: »Med poukom piska na piščalko, ki smo mu jo že večkrat zaplenili. Lahko bi bil boljši.«

Dogodivščine Nikca si lahko ogledamo v filmu **Mali Nikec**, ki je na sporedu v programu Kinobalon. Na spletni strani Kinodvora pa je dosegljivo tudi pedagoško gradivo:

<http://www.kinodvor.org/kinobalon/gradiva-za-ucitelje-in-starse/>. Tako kot pri filmu **Navihani**

Bram je tudi pri filmu **Mali Nikec** eden izmed motivov, da učiteljica zboli in jo pride nadomeščat druga učiteljica. V obeh primerih vidimo, da se delo v razredu spremeni, učiteljev stil vodenja lahko prav pri neprilagojenih otrocih pomembno vpliva na to, ali bo učenec uspešen ali ne. Tako kot lahko opazujemo otroške literarne like v filmih in zgodbah iz vsakdanjega življenja, lahko opazujemo tudi podobo učitelja v filmih in književnih delih za otroke.

Navihani, nagajivi in neubogljivi pa niso le fantje. Pika Nogavička, priljubljen literarni lik iz knjig Astrid Lindgren, ni nikoli pri miru in sedenje v šolskih klopeh se ji zdi zelo dolgočasno. Ima pa bogato domišljijo, dobro pleza in pozna zabavne odgovore na vsa vprašanja. Lindgrenova zapiše, da je Pika nemiren in samosvoj otrok. Kaj pa bi lahko zapisali o učiteljici, ki uči Tomaža in Anico?

Mag. Katarina Kesič Dimić je napisala slikanico o dečku z motnjo ADHD: *Nino in ADi HoDko* (Ljubljana : Alba 2000, 2010). Avtorica je specialna pedagoginja in strokovnjakinja za delo z otroki s posebnimi potrebami. Zgodba nima posebne literarne vrednosti, služi pa svojemu namenu – napisana je bila, da bi otroci in starši lažje razumeli težave otrok z ADHD. Opisuje vsakdanje življenje dečka, ki je zelo podoben Bramu: rad se igra, med poukom pa ga kar naprej nekaj moti. Ne mara šole in šola ne mara njega. ADi HoDko (v njegovem imenu se skriva kratica ADHD), ki se približa Ninu, živi v svojem svetu. Tam učenci poskakujejo na ogromnih trampolinah, učbeniki in zvezki pa sami poskačejo v torbo, da jih učenci ne pozabijo. Ko učenci sanjarijo, jih učitelji pustijo pri miru, da lahko ustvarjajo v svojem domišljijem svetu. ADi HoDko prileti k Ninovi učiteljici in ji pove, kako naj Ninu pomaga, učiteljica upošteva nasvete in od takrat je Nino uspešnejši in rad hodi v šolo.

strokovna dela

Pri razumevanju filma nam bodo v pomoč strokovna dela o otrocih z motnjo ADHD. Prva, ki je v Sloveniji pisala o hiperkinetični motnji (takrat je bil v uporabi izraz MCD – minimalna cerebralna disfunkcija), je bila dr. Anica Kos Mikuš, danes pa se s tem področjem ukvarjata predvsem mag. Katarina Kesič Dimic in mag. Leonida Rotvejn Pajič.

Strokovna literatura za starše in učitelje, ki bi želeli o hiperkinetični motnji izvedeti več:

- Anica Kos-Mikuš, Janez Svetina: Nemirni učenec: otroci z blažjimi motnjami ali posebnostmi možganskega delovanja. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1971.
- Anica Mikuš-Kos, Tereza Žerdin, Marja Strojcin: Nemirni otroci. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, 1990.
- Srečko Soršak: Nepozorni, nemirni in vedenjsko moteni otroci: pojavne oblike in tretman. Maribor: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, 2004.
- Suzana Pulec Lah: Poučevanje otrok s pomanjkljivo pozornostjo in hiperaktivnostjo: študijsko gradivo. Ljubljana : Pedagoška fakulteta, 2006.
- Katarina Kesič Dimic: ADHD – ali deklice hitijo drugače?: spregledanost deklic z motnjo ADHD. Ljubljana: Bravo, društvo za pomoč otrokom in mladostnikom s specifičnimi učnimi težavami, 2008.
- Katarina Kesič Dimic: Adrenalinske deklice, hitri dečki: svet otroka z ADHD. Nova Gorica: Educa, Melior, 2009.
- Katarina Kesič Dimic: Vsi učenci so lahko uspešni: napotki za delo z učenci s posebnimi potrebami. Ljubljana: Rokus Klett, 2010.
- Jeff Strong, Michael O. Flanagan: Motnja pozornosti in hiperaktivnost za telebane: zlahka razumljiv vodič po možnostih obravnave in življenjskih strategijah za otroke in odrasle. Ljubljana: Pasadena: Društvo za pomoč osebam z depresijo in anksioznimi motnjami, 2011.
- Leonida Rotvejn Pajič: Hiperaktiven, nemiren ali samo živahen otrok?: brošura za starše: prepoznavanje nemirnosti ter težav s pozornostjo pri otroku in nasveti za pomoč. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, 2011.